

Zápis z jednání PS pro speciální dokumenty – sekce hudebniny a zvukové záznamy dne 20. 11. 2017

Předmětem jednání sekce pracovní skupiny pro hudebniny a zvukové záznamy (zdroje s hudebním obsahem) bylo projednání/schválení metodiky k zápisu údaje o obsazení v MARC21 poli 382 a informace a diskuze o změnách v zápisu žánrů (MARC21 pole 650/655).

Pro knihovny, které nadále katalogizují ve formátu UNIMARC podle pravidel AACR, platí praxe zápisu obsazení ve všeobecné poznámce nebo v národním poli 925.

1. Úvod

Před zahájením vlastního jednání PhDr. Ludmila Benešová, vedoucí Oddělení zpracování speciálních dokumentů stručně informovala členy pracovní skupiny o změně týkající se zápisu interpretů do oblasti údajů o názvu a odpovědnosti u zvukových záznamů. Aktualizace MLA BP (**M**usic **L**ibrary **A**ssociation **B**est **P**ractices for Music Cataloging using RDA and MARC 21) v dubnu 2017 stanovuje podmínky, kdy **zapisovat interprety do údajů o odpovědnosti v poli 245\$c** bez ohledu na to, zda se jedná o populární nebo vážnou hudbu (doposud se interpreti vážné hudby vždy zapisovali pouze do poznámky k interpretům). Pokud jsou na zdroji (=preferovaném prameni popisu) uvedeni pouze **samotní interpreti** nebo pokud jsou **interpreti uvedeni mnohem výrazněji než skladatelé, autoři hudby** atd., zapisují se údaje identifikující tyto interprety jako údaje o odpovědnosti. Takto stanovené podmínky MLA BP pro zápis interpretů v oblasti údajů o názvu a odpovědnosti budou platit i v české katalogizační praxi – informace o změně zápisu interpreta pro zvukové záznamy bude vystavena na [www stránkách NK ČR](http://www.nkp.cz).

2. Obsazení

2.1 český překlad MARC21 pole 382 (verze listopad 2016)

PS byl představený český překlad MARC21 pole 382 (verze listopad 2016). Pole je rozšířeno o další podpole, konkrétně \$e Počet souborů stejného typu (O), \$r Celkový počet interpretů účinkujících vedle hudebních souborů (NO), \$t Celkový počet souborů (NO), \$3 Bližší určení dokumentu (NO).

Užití těchto nových podpolí nebylo v době semináře nikde v zahraničních knihovnách, které již pole 382 zapisují, zachyceno.

Metodika pro zápis obsazení navrhuje k využití podpole \$e, které umožňuje zapsat informaci o konkrétním počtu jednotlivých souborů. Příklad \$a dětský sbor \$e 1, \$a smíšený sbor \$e 2, \$a orchestr \$e 3.

Užití ostatních podpolí budeme sledovat, uvažujeme o využití podpole \$3, mohlo by umožnit propojení informace na konkrétní dílo.

Tato verze českého překladu je vystavena na webových stránkách NK ČR, sekci Katalogizační politika, záložka MARC 21.

<https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/katalogizacni-politika/marc-21-1>

2.2 metodika pro zápis obsazení

Členové PS byli podrobně seznámeni s návrhem metodiky pro zápis obsazení. Nad některými detaily probíhala diskuze a byly doladovány připomínky.

Metodika jako celek byla po diskuzi schválena a je po doplnění prodiskutovaných připomínek společně se slovníkem termínů obsazení vystavena na webových stránkách NK ČR, sekce katalogizační politika – katalogizační pravidla RDA – metodiky, příručky

<https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/katalogizacni-politika/katalogizacni-pravidla-rda-metodiky-instrukce-atd>.

PS doporučuje zapisovat obsazení v MARC 21 poli 382 od ledna 2018.

2.3 diskuze

Diskutovalo se nad detaily z metodiky a též nad některými termíny ze slovníku termínů pro obsazení (slovník sám detailně rozebírán nebyl).

2.3.1 MARC21 pole 382 podpole \$2

Původně – nemáme autorizovaný rejstřík, nebudeme zapisovat podpole \$2.

Požadavek knihovníků – zapisovat nějakým způsobem podpole \$2. H. Borková projedná se správcem systému R. Zahoříkem.

Následná dohoda – nebudeme zatím zapisovat podpole \$2.

2.3.2 pořadí nástrojů

Metodika LC neurčuje.

V návrhu metodiky je nastin možností zápisu pořadí, po diskuzi ještě doladíme, doplníme o zápis ustálených nástrojových spojení.

2.3.3 „počet rukou“

závěr – budeme dodržovat původní návrh podle metodiky, detailnější příklady zápisu budou do metodiky doplněny

2.3.4 poznámky podpole \$v

Jedná se sice o volnou textovou poznámku, ale je vhodné používat pokud možno ve stejných případech stejný způsob zápisu. PS souhlasí, doporučené fráze zápisu poznámek budou do metodiky doplněny.

Pokud budou za sebou následovat dvě různé poznámky, je vhodné každou z nich umístit do samostatného výskytu podpole.

příklad 382 \$a klavír \$n 1 \$v s podloženým textem \$v akordické značky

2.3.5 akordické značky

Doposud jsme zapisovali jakékoliv „harmonické značky“ termínem „kytarové značky“ a to i v případě, že se nejednalo o kytarové, ale jiný druh harmonických značek. Hledali jsme proto obecnější termín, který by slučoval všechny typy harmonických značek. Po diskuzi s mladými muzikanty jsme zvolili termín „akordické značky“.

Tento termín nelze brát jako součást obsazení, není běžně uváděn v údajích o obsazení, měli bychom jej zapisovat formou poznámky, tedy v podpoli \$v.

V diskuzi se ukázalo, že v knihovnách se tento údaj zapisuje různě. Někde se psalo pouze “kytarové značky”, jinde “kytara, kytarové značky”.

Metodika bude proto doplněna o doporučení, jak tento údaj zapisovat.

2.3.6 Dotaz člena PS: Jak zapíšeme v 382 doposud používané spojení 925 \$a texty, kytarové značky?

V poli 925 jsme používali i tento způsob zápisu obsazení u zpěvníků, kde texty písní jsou doplněny kytarovými značkami, dokument v podstatě není hudebninou.

PS nevyřešila.

Doporučení NK ČR – запиšte v poli 382 v podpoli \$v jako formalizovanou poznámku „texty, akordické značky“.

2.3.7 bicí nástroj x perkuse

Metodika a slovník pracuje s termínem „bicí nástroj“ (anglicky percussion). Čeština používá též termín perkuse, ale tento termín na první pohled nerozlišuje singulár a plurál, mohlo by být matoucí, proto obecný termín „bicí nástroj“, ke kterému se zapíše počet účinkujících v \$n, pokud nevypisujeme konkrétní nástroje (dále též k použití termíny „soubor bicích nástrojů“, „orchestr bicích nástrojů“).

2.3.8 elektrický, (elektronický, elektrofonický)

Po dlouhém zvažování jsme se rozhodli všechny potřebné termíny pro „hudební nástroje hrající pouze na elektrický pohon“ ve slovníku sloučit pod obecný termín „elektrický“, nerozlišovat způsob vzniku zvuku (i v informacích na dokumentech někdy bývá nesprávně používáné).

Použití termínů v budoucnu ukáže, jestli je dostačující, případně se rozšíří, nebo detailně začne rozlišovat.

2.3.9 elektronika

PS byla pouze upozorněna na tento termín. Byl doplněn podle LC. Praxe ukáže, zda-jej potřebujeme.

2.3.10 preparovaný klavír, preparované housle

Termíny zařazené do slovníku podle slovníku LC. Zatím nebyl nalezen příklad použití těchto termínů v zahraničních knihovnách u skladeb, kde je skladatel předepisuje.

Členům PS musel být tento termín vysvětlený.

Vysvětlení termínu – preferovaný klavír je běžný akustický hudební nástroj, který je podle pokynů skladatele „upraven“ tak, aby se změnil charakter vydávaných tónů podle představ skladatele (na klavírní struny jsou položeny různé předměty – papír, talířek, kolíčky, drátky apod.).

2.3.11 zvuková stopa

Termín zařazený do slovníku podle konkrétního skladatelova požadavku skladby Martina Marka. PS vzala na vědomí.

2.4 zobrazení obsazení

PS byl před jednáním rozeslán návrh na zobrazení údajů o obsazení ve standardním formátu a zobrazení pro případný rejstřík. Interpunkce v návrhu byla inspirovaná zobrazením v LC a v dalších knihovnách. Liší se interpunkcí před podpoli \$d, \$p. PS rozhodla, že text poznámky v podpoli \$v nebude uveden slovem poznámka. Použitá interpunkce a zobrazení obsazení je součástí metodiky [Zápis obsazení hudebních děl](#).

2.5 Kdy zapisovat obsazení - doporučení

2.5.1 zápis obsazení u hudebnin

Doporučujeme zapsat vždy, když je to možné z dokumentu zjistit. „Upřednostňujeme“ zápis pořadí podle partitury před údajem na titulním listu.

titulní list: Klavírní trio c moll / *partitura:* housle, violoncello, klavír

titulní list: Kantáta pro sóla, sbor a orchestr / *partitura:* soprán, alt, tenor, bas, smíšený sbor, orchestr (orchestrální, souborové nebo sborové party nerozepisujeme na jednotlivé nástroje)

2.5.2 zápis obsazení u zvukových záznamů

U **vážné hudby** se obsazení doporučuje zapisovat, pokud je v popisných údajích jasně uvedena **přináležitost obsazení k určitému hudebnímu dílu** obsaženému na CD (na CD jedno dílo: informace o obsazení např. v údajích o názvu v poli 245 nebo v údajích o interpretech v poli 511; na CD více děl s jedním společným obsazením: informace o obsazení v popisných údajích v poli 245 nebo 505 nebo 511); v případě více děl s různým obsazením, uvedeným např. v poznámce k obsahu v poli 505, se doporučuje zapisovat obsazení v poli 382, ale s rozmyslem.

U **populární hudby** se zapisovat obsazení v poli 382 nedoporučuje; u **jazzu** je obsazení vhodné zapisovat, ale s rozmyslem.

2.6 Dotaz k PS - je potřeba školení katalogizátorů pro zápis obsazení?

Dohoda, že zatím není nutné, dotazy vyřídíme mailovou korespondencí, praxe ukáže potřebnost školení.

3. MARC 21 pole 383 Číselné označení hudebního díla

Zůstává platné doporučení na zápis těchto údajů v bib záznamech v národním poli 926.

<http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/informativni-materialy/blok-9xxuni-m21#polexx9>

926 Číselné označení skladby (O)

Indikátory nejsou definovány

Podpole:

a - Číslo tématického katalogu (O)

b - Opusové číslo (O)

V autoritách pro preferované názvy tyto údaje v NK ČR zapisujeme v poli 383.

Metodiku pro zápis postupně doladíme, poté dáme k odsouhlasení PS též pro bib záznamy.

4. Fasetové vyhledávání

Krátký příspěvek kolegyně Blanky Ellederové o zkušenosti Městské knihovny Praha s fasetových vyhledáváním. Je nutná komunikace a doladování mezi programátory, pracovníky ve službách a katalogizátory. Systém MKP ukazuje v nabídce fasety, na které je napojeno nejvíc záznamů, takže katalogizátoři musí používat vždy při katalogizaci široké termíny a až poté méně často užívané termíny, aby se přes široké termíny mohl čtenář dostat k méně často užitým termínům a tím svůj výběr zužovat.

5. Předmětová hesla, řetězce nově

Ze zápisu pracovní skupiny věcného popisu z 8.6.2017 vyplývá, že je nutná „reorganizace“ věcného popisu pro dokumenty s hudebním obsazením.

Knihovny v něm mimo jiné byly informované, že zápis termínů s obsazením v závorce typu „sonáty (klavír)“ v MARC21 poli 650 není již v Národní knihovně, Moravské zemské knihovně a Vědecké knihovně Olomouc používán.

Jednání se zúčastnila též Mgr. Marie Balíková, vedoucí pracovní skupiny pro věcné zpracování a problematiky klasifikačního systému MDT.

Sledováním vývoje ve světě a podklady používané LC a doporučované MLA (**M**usic **L**ibrary **A**ssociation), nás nutí hledat cestu mezi naší dosavadní katalogizační praxí a novou praxí LC.

Knihovny ČR mají potřebu uchovat alespoň částečně/dočasně zápis údajů s řetězcem. Proto byl v tomto bloku představený návrh nejširších termínů, které by bylo možné pro řetězce v MARC21 poli 650 užít.

Obecně by PS souhlasila s použitím širokých hesel s řetězcem v poli MARC21 650, odsouhlasení a následné zavedení této „nové / přechodné praxe“ bylo však následně odsunuto minimálně o půl roku s tím, že budeme připravovat podklady pro autority k formám a žánrům (MARC21 pole 655).

6. Formy a žánry

V poslední fázi pracovní schůzky se diskutovalo nad některými termíny pro oblast forem a žánrů, které řeší nová metodika LC odlišně od dosavadní praxe. Názory nejsou shodné, zatím se odsouvá k dalším jednáním.

6.1 Krátce k diskutovaným termínům

6.1.1 aranžmá (hudba)

Podle nové metodiky je tento údaj samostatným termínem.

Některé knihovny nechtějí samostatný termín, protože není jasné, ke kterému žánru i skladbě se vztahuje. Bylo by možné řešit podpolem §3 k termínu aranžmá (hudba), je třeba zvážit, vyzkoušet na příkladech.

6.1.2 výňatky

Podle nové metodiky je tento údaj samostatným termínem, podobně jako aranžmá (hudba). Opět by se mohlo řešit podpolem §3.

Padl návrh ponechat více termínů - výňatky, operní výňatky, (*LC opery + výňatky*), operetní výňatky (*LC operety + výňatky*). Zatím bez závěru.

6.1.3 komorní hudba

LC má pro pole 655 pouze termín komorní hudba.

Shoda v PS - ponecháme též termíny dua-nonety.

Návrh na nepoužívání ještě užších termínů typu „smyčcové kvartety“, „klavírní tria“, nahradit je kombinací kvartety+obsazení, tria+obsazení. Není jednoznačný souhlas. Ještě k další diskuzi.

6.1.4 užší rozlišení některých termínů – je potřeba pro ČR?

Některé hudebně zaměřené databáze rozlišují též termíny s detailnějším doplňkem v závorce, např. canzony (instrumentální)+canzony (vokální). Podobně kánony, airy a dal. Na jednání PS nepadlo žádné rozhodnutí.

6.1.5 návrh NK ČR na zavedení nových termínů pro zvukové záznamy

Navrhované termíny: recitály, poučená interpretace, živé nahrávky, remixy, coververze, soundtracky, "hudební kolekce" /"hudební výběry".

Nebyl jednotný postoj celé PS, některé termíny bylo nutné vysvětlit. Pokud bychom je chtěli uvést do praxe, je nutné přidat definici k použití termínu.

6.1.6 učebnice hudebních škol a učebnice hudby

Termín fd „učebnice hudebních škol“ doplníme termínem „učebnice hudby“.

Termín „učebnice hudby“ by měl být náhradou za „školy (hudba)“ – bude podrobněji projednáno na půdě NK ČR, poté s definicí zveřejníme.